

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

24

października 2019

czwartek

19:00

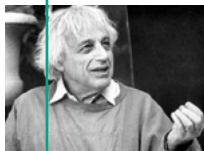
Wrocław, NFM, Sala Kameralna

Bagatele i premiery

LutosAir Quintet:

Jan Krzeszowiec – flet
Karolina Stalmachowska – obój
Maciej Dobosz – klarnet
Alicja Kieruzalska – fagot
Mateusz Feliński – róg

Tomasz Żymła – klarnet basowy
Aleksander Kobus – trąbka
Paweł Maliczowski – puzon

G. Ligeti

Program:

György Ligeti (1923–2006) *Sześć bagatel* [12']

Dawid Pajdzik (*1984) *Dr JanKeys* (prawykonanie) [6']

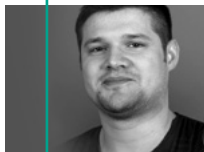
Ewa Podgórska (*1956) *Sekstet dęty* (prawykonanie) [13']

Nikola Kotodziejczyk (*1986) *Ranwers* na klarnet basowy i kwintet dęty drewniany (prawykonanie) [20']

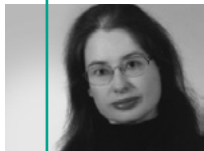
I. Ranwers

II. Fletner

III. Kawa nad Annapurną

D. Pajdzik

E. Podgórska

N. Kotodziejczyk

Zamówienie utworu *Ranwers* Nikoli Kotodziejczyka dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu „Zamówienia kompozytorskie”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca.

instytut muzyki i tańca

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości oraz odbudowy polskiej państwowości

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ligeti i prawykonomia

Artur Bielecki

Dzisiejszy koncert spełni oczekiwania wszystkich tych, którzy lubią muzykę nieznana, nową, zaskakującą, a może nawet zagadkową. Złożyły się na niego niemal wyłącznie – rzecz nieczęsta na naszych estradach – prawykonomia utworów najnowszych. Premiery nowych dzieł zawsze są przeżyciem ekscytującym, i to dla wszystkich zainteresowanych: dla twórców, wykonawców oraz słuchaczy. Dreszczek emocji jest zrozumiały, ponieważ nigdy nie wiadomo, jaki efekt wywoła nowy utwór, jak zostanie przyjęty przez publiczność i krytykę. Zanim jednak wystuchamy prawykonań, zespół LutosAir Quintet zaprezentuje nam dzieło dwudziestowieczne i należące już do klasyki minionego stulecia: *Sześć bagatel* Györgya Ligetiego. Warto więc przypomnieć podstawowe fakty z życia i twórczości tego niezwykłego artysty węgierskiego pochodzenia. To bez wątplenia jedna z najciekawszych postaci w muzyce XX w. Większość życia tego kompozytora przypadła na drugą połowę stulecia, ale jego pierwsze utwory pochodzą już z lat czterdziestych.

Ligeti urodził się w Tárnáveni w rodzinie węgierskich Żydów. Muzyki uczył się w Kluż, następnie w latach 40. w Budapeszcie – najpierw prywatnie, a później w latach 1945–1949 w tamtejszej akademii muzycznej. Do grona jego profesorów należały znane osobistości muzyki węgierskiej, kompozytorzy Sándor Veress (autor m.in. prac o węgierskiej muzyce ludowej), Pál Járđányi, Ferenc Farkas i Lajos Bárdos, u którego uczył się analizy muzycznej. W latach 1950–1956 w budapesztańskiej akademii Ligeti sam wykładał harmonię, kontrapunkt i formy muzyczne.

Początkowo w jego dziełach widoczne były pewne wąpwy Béli Bartóka, co więcej – śladami mistrza podążał nie tylko jako kompozytor, lecz także jako zbieracz i badacz folkloru. Z pewnością mocno inspirowali Ligetiego jego nauczyciele, przykładowo Pál Járđányi był zarówno kompozytorem, jak i etnomuzykologiem. Z podróży po Rumunii młody Ligeti przywiózł kilkaset węgierskich melodii ludowych z obszaru Siedmiogrodu.

Węgierski okres życia i twórczości artysty zakończył się w 1956 r. Po doświadczeniu narodowej tragedii krwawo stłumionego powstania, kiedy to Węgrzy walczyli ze Związkiem Radzieckim o swoją niepodległość, kompozytor wyemigrował do Austrii. Ojczyznę opuściło wówczas prawie 200 tysięcy Węgrów.

W 1959 r. Ligeti zamieszkał w Wiedniu i po kilku latach przyjął obywatelstwo austriackie (w 1967 r.).

Po opuszczeniu komunistycznych Węgier Ligeti mógł jako twórca odetchnąć pełną piersią. Poznał ówczesną awangardę muzyczną Zachodu, spotykał się m.in. z Herbertem Eimertem czy Karlheinzem Stockhausenem. Nawiązał współpracę ze studium muzyki elektronicznej w Kolonii i bardzo szybko zaczął zdobywać światowy rozgłos jako jeden z najoryginalniejszych kompozytorów swoich czasów.

Prawykonomia takich dzieł jak *Apparitions* i *Atmosphères* zapoczątkowały wielkie zainteresowanie twórczością Ligetiego; otrzymywał cenne nagrody kompozytorskie. Był też zapraszany jako wykładowca na Międzynarodowe Letnie Kursy Nowej Muzyki w Darmstadt, światowym centrum muzycznej awangardy. Wykładał w Sztokholmie, Madrycie i Sienie, a także na różnych uczelniach w Niemczech, Francji, Finlandii i Stanach Zjednoczonych. Nowe dzieła Ligetiego były wykonywane w największych ośrodkach muzycznych w Europie. Do jego najważniejszych utworów należą, oprócz tych już wspomnianych, *Lontano* na orkiestrę (1967), *I Kwartet smyczkowy* „*Métamorphoses nocturnes*”, tworzone przez wiele lat *Etiudy fortepianowe*, *Lux aeterna* na chór mieszany oraz opera *Le Grand Macabre*.

Sześć bagatel na kwintet instrumentów dętych to stosunkowo wczesne dzieło (z 1953 r.), powstałe w okresie węgierskim. Ligeti musiał pisać wtedy często „do szuflady” z uwagi na oficjalnie obowiązujący artystów bloku komunistycznego socrealizm. *Sześć bagatel* to aranżacja kilku utworów z niezwykłego fortepianowego cyklu *Musica ricercata* z lat 1951–1953. W jedenastu kompozycjach składających się na *Musica ricercata* Ligeti stopniowo budował dźwiękowy system, konsekwentnie poszerzając zakres używanych wysokości dźwięków. W pierwszym utworze wykorzystał tylko dwie wysokości (jest to głównie dźwięk „a” w różnych rejestrach). Z kolei znany z filmu *Oczy szeroko zamknięte* Stanleya Kubricka obsesyjny, niepokojący motyw fortepianu pochodzi z drugiej kompozycji z tego cyklu – autor użył w niej zaledwie trzech dźwięków (w różnych rejestrach). I tak stopniowo Ligeti doszedł w jedenastym utworze do pełnej skali chromatycznej.

Choć *Sześć bagatel* to aranżacja, mamy wrażenie, że kompozycje są całkowicie oryginalne i samodzielne, zupełnie niezależne od *Musica ricercata*. Pięć instrumentów dętych stwarza w tych kompozycjach kapitalny kalejdoskop barw i brzmień, kolejność utworów

buduje dramaturgię całości (użyte zostały kompozycje nr 3, 5 oraz 7–10). Początek przykuwa uwagę lapidarnymi, powtarzanymi motywami na planie trójdźwięków. Drugi utwór (*Rubato. Lamentoso*) przynosi kontrast, zatrzymanie ruchu. Trzecia bagatela to znowu żywioł ruchu, melodia oplatana zwiewnymi figuracjami. Zwraca uwagę piąty utwór cyklu, poświęcony Bartókowi (*Adagio. Mesto – Béla Bartók in memoriam*). Wydaje się, że nie tylko Bartók, lecz także Igor Strawiński patronuje tej wspaniałej kompozycji.

Nie jest łatwo pisać o utworach, które zostaną wykonane po raz pierwszy. Miewają z tym kłopot chyba nawet sami kompozytorzy. Przypomina to konieczność odpowiedzi na nieznośne pytanie: „o czym jest wiersz?”. Lepiej po prostu postuchać. Oto garść informacji o dziełach i ich twórcach – w kolejności takiej, w jakiej kompozycje pojawiają się w programie. Dawid Pajdzik to kompozytor młodego pokolenia. Jest altowiolistą w Orkiestrze Filharmonii Gorzowskiej i wykładowcą Akademii Sztuki w Szczecinie. Jego utwór zatytułowany *Dr JanKeys* powstał w ubiegłym roku i został zadedykowany zespołowi LutosAir Quintet oraz klarnciście Tomaszowi Żymle. Na początku tej neoklasycznej w założeniu, jednocześnie kompozycji pojawia się jedyny temat oraz kontrapunkt, które są następnie przedmiotem pracy motywicznej.

Ewa Podgórska to znana i ceniona polska kompozytorka, związana ze środowiskiem wrocławskim, absolwentka Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej we Wrocławiu w klasie Zygmunta Herembeszty. Jest laureatką nagród kompozytorskich, jej utwory były wykonywane na tak ważnych festiwalach jak Warszawska Jesień, Musica Polonica Nova czy Poznańska Wiosna Muzyczna. Dzieła artystki zwracają uwagę m.in. pięknymi, oryginalnymi tytułami (a tytuł w muzyce współczesnej wydaje się niekiedy znacznie istotniejszy, niż to było dawniej). Wystarczy przywołać takie kompozycje jak kantata *Cynizm, Utwór jesienny, Jego Dostojność Pan Kot* – trzy grymaski na harfę solo, *Ma granice nieskończony* czy *Jak się kochają w niższych sferach* na syntezator. Podczas dzisiejszego koncertu zabrzmi po raz pierwszy jednoczęściowy *Seks-tet dęty*. W krótkim opisie tej kompozycji Podgórska stwierdziła: „W utworze zastosowałam różnorodne faktury, a narracja miejscami jest dość kapryśna. Czynniki skalający stanowi powracający »ponury« motyw w najniższym rejestrze oboju”.

Nikola Kołodziejczyk jest kompozytorem, aranżerem, dyrygentem i pianistą, wykładowcą Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. To

twórca o bogatym dorobku. Jest m.in. laureatem dwóch Fryderyków w dziedzinie muzyki jazzowej – w 2015 r. w kategorii „Fonograficzny debiut roku” (jako Nikola Kołodziejczyk Orchestra) oraz w 2016 r. w kategorii „Album roku” za suitę *Barok progresywny*. Posłuchamy prawykonania utworu napisanego właśnie w analogicznej konwencji gatunkowej – *Ranwers* na klarnet basowy i kwintet dęty drewniany. Kompozycja w interesujący sposób wykorzystuje elementy improwizacji. Autor dążył w niej do ukazania wszechstronnych możliwości klarnetu basowego. Zadedykował swoje dzieło Tomaszowi Żymle oraz zespołowi LutosAir Quintet.

LutosAir Quintet

Powstały w stulecie urodzin W. Lutostawskiego LutosAir Quintet jest obecnie jednym z najbardziej aktywnych i wszechstronnych polskich zespołów dętych. W swoim dorobku ma występy na najważniejszych polskich festiwalach, takich jak: Warszawska Jesień, Wratislavia Cantans, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej „Muzyka na Szczytach”, Poznańska Wiosna Muzyczna czy HMG Festival, a także koncerty w Anglii, Niemczech, Egipcie i Danii. Wraz z wybitnym jazzmanem W. Shorterem wystąpił podczas Jazztopadu i London Jazz Festival, wykonując *The Unfolding* – specjalnie na tę okazję napisany przez artystę utwór. Zespół współpracował ze wspaniałymi polskimi muzykami – P. Satajczykiem, R. Łucem i zespołem Lutostawski Quartet. Ma w swoim repertuarze m.in. muzykę najnowszą – po raz pierwszy w Polsce zaprezentował szereg mniej znanych utworów należących do literatury światowej oraz wziął udział w prawykonaniach dzieł wielu polskich kompozytorów, w tym W. Blecharza, P. Hendricha, M. Majkusiaka, N. Burzyńskiej czy R. Augustyna. LutosAir Quintet ma w swoim dorobku album *Canto for Winds*, a także płytę nagrałą z Chórem Chłopięcym NFM, Lutostawski Quartet oraz instrumentalistami NFM Filharmonii Wrocławskiej pod dyktando A. Kosendiaka w ramach serii *Witold Lutostawski. Opera omnia*, zawierającą piosenki dla dzieci. Zespół wziął również udział w rejestracji monograficznego albumu P. Hendricha. Wykonywany przez LutosAir Quintet utwór F. Saja był główną inspiracją do stworzenia krótkiego filmu muzycznego *Neither Peace nor Quietness* (reż. Z. Bodzek, M. Dawidowicz), który wielokrotnie był nagradzany na międzynarodowych festiwalach filmowych.

Karolina Stalmachowska

Pierwsza oboistka Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach. Z zespołem

LutosAir Quintet, fot. Łukasz Rajchert

tym wzięła udział w ponad 500 koncertach symfonicznych oraz dokonała szeregu nagrań płytowych. Ukończyła Akademię Muzyczną im. K. Szymanowskiego w Katowicach w klasie oboju T. Miczki i do dziś jest związana z macierzystą uczelnią. W roli solisty występowała kilkakrotnie z NOSPR, a także koncertowała na festiwalach Ostrava Days 2017 oraz La folle journée w Nantes z Sinfonią Varsovią, z którą ściśle współpracowała w latach 2008–2012 jako pierwszy oboista. Regularnie występuje z Aukso – Orkiestrą Kameralną Miasta Tychy, Sinfoniętą Cracovia i Kwartetem Śląskim. Ponadto udziela się artystycznie w wielu zespołach orkiestrowych i kameralnych w kraju. Jest nową oboistką LutosAir Quintet.

Tomasz Żymła

Urodził się w 1986 r. Ukończył z wyróżnieniem Akademię Muzyczną im. K. Szymanowskiego w Katowicach w klasie klarnetu i Królewskie Konserwatorium w Hadze w klasie klarnetu basowego. Jest laureatem wielu konkursów solowych i kameralnych, m.in.: w Szczecinie (2010) i w Zwolle w Holandii (2014; Netherlands Klarinet Concours). Jako zdobywca II nagrody w American Protégernational Woodwinds and Brass Competition wystąpił podczas koncertu laureatów w nowojorskiej Carnegie Hall. Na swoim koncie ma współpracę z wieloma orkiestrami, m.in.: Royal Liverpool Philharmonic Orchestra, NOSPR, Nederlands Philharmonisch Orkest, Brussels Philharmonic. Współpracuje też z Teatrem Capitol we

Wrocławiu. Od 2008 r. prowadzi intensywną działalność w zakresie wykonawstwa muzyki współczesnej jako solista, kameralista i muzyk orkiestrowy. Wykłada na swojej macierzystej uczelni w Katowicach.

Aleksander Kobus

Urodził się w 1991 r. w Warszawie. W 2018 r. został laureatem nagrody specjalnej w Międzynarodowym Konkursie Muzycznym ARD w Monachium. W 2016 r. wraz z Polską Orkiestrą Sinfonia Iuventus dokonał pod dyktando K. Pendereckiego nagrania jego *Koncertu na trąbkę i orkiestrę*. Jest laureatem wielu prestiżowych stypendiów, w tym stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Yamaha Music Foundation, a także programu stypendialnego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Młoda Polska”. Obecnie jest doktorantem na Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu w klasie trąbki I. Cecocho oraz pierwszym trębaczem NFM Filharmonii Wrocławskiej.

Paweł Maliczowski

Jest absolwentem Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu, laureatem konkursów i festiwali. Pracuje jako puzonista NFM Filharmonii Wrocławskiej, ponadto prowadzi klasę puzonu na macierzystej uczelni, a także podczas Kursu Interpretacji w zakresie Gry na Instrumentach Dętych w Dusznikach-Zdroju.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez: